

Nr 140.

Av herr **Luterkort**, om införande av proportionellt valsätt vid val av ledamöter i folkskolestyrelse.

Genom en år 1913 genomförd lagstiftning meddelades bestämmelser i syfte att visa, att val inom stadsfullmäktige och landstingen skulle, under vissa förutsättningar, kunna äga rum enligt proportionellt valsätt. Ifrågavarande val voro de, vilka avsåge tillsättande av de utskott eller beredningar, till vilka enligt vederbörande kommunallagar ärende i allmänhet skulle hänvisas till förberedande behandling. Enligt särskilda bestämmelser skulle emellertid dylikt valsystem tillämpas av stadsfullmäktige vid val av ledamöter i *drätselkammare* samt av landsting vid val av ledamöter i *förvaltningsutskott* (K. F. den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad §§ 36 och 56 samt K. F. samma dag om landsting, §§ 31 och 38).

Den 13 juni 1913 utfärdades även av Konung och riksdag antagen stadga om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige. Denna stadga angav beskaffenhet av den valprocedur, som vore att tillämpa, då, såsom det i stadgans första paragraf hette, »inom stadsfullmäktige eller landsting val äro proportionella».

År 1918 utvidgades tillämplighetsområdet för berörda lagstiftning. Sålunda stadgades genom lagar, utfärdade den 23 december nämnda år, att under samma förutsättningar, som vid ovanberörda val inom stadsfullmäktige och landsting (d. v. s. initiativ av minst så många väljande, som motsvarade det tal, vilket erhöles om samtliga väljandes antal delades med det antal personer, valet avsåge, ökat med 1) proportionellt valsätt skulle kunna tillämpas *dels* vid val av ledamöter i *kommunalnämnd* eller annan av kommunen tillsatt nämnd eller styrelse, dit ärende efter sin beskaffenhet hörde eller av en eller flera särskilt för ärendets beredning utsedda personer, *dels ock* vid val av ledamöter i kyrko- eller skolråd eller av särskild *fortsättningsskolestyrelse*, särskild styrelse för församlingsbibliotek, särskild barnavårdsnämnd eller av särskilt utsedda personer för ärendes beredning.

I samband med sistberörda lagstiftning erhöll första § i 1913 års stadga följande lydelse: »Då val av kommunalnämnd, drätselkammare, kyrkoråd och skolråd, gemensamt kyrko- och skolråd samt landstings förvaltningsutskott, så ock val av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande å kommunalstämma, inom kommunalfullmäktige,

å allmän rådstuga, inom stadsfullmäktige, å kyrkostämma eller inom landsting äro proportionella, skall vid valens förrättande iakttagas, vad här nedan i 2—7 §§ är föreskrivet.»

Sistnämnda lagrum har genom lag den 18 juni 1920 — i samband med vissa ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i stad, hänförande sig till de städer, som icke äga magistrat — undergått den ändring, att bland de proportionella val, för vilken stadgan vore tillämplig, upptagits jämväl val av *kommunalrådmän*.

Av ovan lämnade redogörelse för tillkomsten och utvecklingen av bestämmelser rörande proportionella val inom vissa beslutande kommunala världsliga och kyrkliga myndigheter, synes visserligen framgå, att den ifrågavarande lagstiftningens huvudsakliga syfte varit att bereda möjlighet att åstadkomma en sådan sammanfattning av de korporationer, vilka hade att åt nämnda myndigheter verkställa utredning och avgiva förslag, att de inom den beslutande myndigheten företrädde olika grunduppfattningar skulle få göra sig behörigen gällande inom ifrågakomna korporationer (kommittéer, nämnder, styrelser, beredningar) och olikartade synpunkter också redan från ärendenas förberedande behandling bliva de beslutande förelagda till prövning.

Framhållas må emellertid, att flera av de ifrågavarande korporationer, beträffande vilka lagstiftningen möjliggjort rekrytering medels proportionellt valsystem, uppenbarligen fylla funktioner, och detta i icke ringa utsträckning, av helt annan än blott utredande och förslagsställande art. Nämnas må härutinnan framför allt drätselkammare, förvaltningsutskott, kyrko- och skolråd, *fortsättningskolestyrelse* samt *kommunalrådmän*.

Det är vid sådant förhållande helt naturligt, att fråga uppstått, huruvida icke jämväl vid tillsättande av sådan folkskolestyrelse, varom förmäles i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer, proportionellt valsätt kunde komma i tillämpning. En dylik uppfattning kunde synas så mycket mera antaglig, som enligt 3 § i sistnämnda lag jämväl folkskolestyrelse har sig ålagt »att avgiva de förberedande utlåtanden, som av stadsfullmäktige infordras». Och sakligen sett synes arten och vikten av folkskolestyrelsens verksamhet betinga behörigt beaktande av alla de principiellt olika meningsskiljaktigheter, vilka äro tillfinnandes inom valkorporationerna själva.

Av bilagan till denna motion framgår nu, att regeringsrätten vid prövning av ett särskilt fall fastslagit, att gällande bestämmelser angående proportionellt valsätt vid vissa *på stadsfullmäktige* ankommande val icke föranledde därtill att sådant valsätt kunde tillämpas vid utseende av ledamöter i folkskolestyrelse. Något auktoritativt uttalande ifråga om möjligheten av proportionellt val av de ledamöter i folkskolestyrelsen, vilka enligt lagen den 25 juni 1909 skola utses av kyrkostämma, synes icke föreligga. Att olika valsätt vid tillsättande av folkskolestyrelsens båda hälfter skulle kunna förekomma, lärer i övrigt få anses otänkbart.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att 4 § i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Där ej — — — — — röstberättigade.
 Val av ledamöter i skolstyrelse sker, där två eller flera personer skola utses, proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1.
 Val av — — — — — avgångne.
 Domkapitlet — — — — — erforderligt.
 Kvinna — — — — — uppdraget.
 Ledamöter — — — — — företräda.»

Stockholm den 22 januari 1925.

S. Luterkort.

(Bilaga.)

Ur regeringsrättens årsbok 1916.

Vid stadsfullmäktiges i Karlskrona sammanträde den 25 nov. 1915 företogs val av 8 ledamöter i stadens folkskolestyrelse. Därvid yrkade stadsfullmäktigeledamöterna Oskar Kloog och J. P. Wallgren jämte ytterligare 11 stadsfullmäktige, att valet skulle ske proportionellt. Sedan ordföranden förklarar, att han på grund av lydelse av § 36 i förordningen om kommunalstyrelse i stad funne sig förhindrad framställa proposition å berörda yrkande, verkställdes valet utan användande av proportionellt valsätt.

Häröver anförde Kloog och Wallgren besvär hos K. B. i Blekinge län med yrkande, att enär erforderligt antal stadsfullmäktige begärt, att ifrågavarande val till den av stadskommunen tillsatta folkskolestyrelsen skulle ske proportionellt, samt ordföranden således jämlikt åberopade § 36 i förordningen om kommunalstyrelse i stad lagligen icke ägt vägra proposition å det härom framställda yrkandet, valet måtte upphävas och stadsfullmäktige åläggas att lagenligt förrätta valet. Folkskolestyrelsen vore ju en sådan »annan av stadskommun tillsatt styrelse», som avsåges i första stycket av § 36 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, och borde därför bestämmelsen i andra stycket av samma paragraf om proportionellt valsätt komma till tillämpning, när övriga i sistnämnda stycke stadgade förutsättningar härför föreläge. Jämväl drätselkammaren, som särskilt omnämndes i berörda första stycke av § 36, skulle enligt bestämmelsen i § 56 andra stycket av nämnda förordning under enahanda förutsättning väljas proportionellt.

Genom resolution den 23 dec. 1915 utlät sig K. B. sålunda: Som gällande

bestämmelser angående proportionellt valsätt vid vissa på stadsfullmäktige ankommande val icke föranledde därtill, att sådant valsätt kunde tillämpas vid utseende av ledamöter i folkskolestyrelse, alltså och då stadsfullmäktiges ordförande, genom att vägra proposition å det i förevarande fall framställda yrkandet om proportionellt val, följaktligen rätteligen förfarit, funne K. B. besvären icke förtjäna avseende.

Klagandena fullföljde sin talan hos Kungl. Maj:t.

Stadsfullmäktige avgåvo yttrande och K. B. inkom med utlåtande.

Målet föredrogs den 20 juni 1916 i Reg. R. (Reg. R:n Wall, Ernberg, Thulin, Rydin och Falk), som ej fann skäl att göra ändring i K. B:s resolution.

(Civildep:t.)